

מסורת הש"ס

ערכי פסחים פרק עשירי פסחים

קיד.

עין משפט
נר מצוה

עד א מיי פ"ח מהלכות
מנה הלכה א סמו
עשין מל טושע"א א"ח ס'י
תעב סעיף א:
עיה ב מיי פ"ט מהל'
שבת הלכה א סמו
עשין כט טושע"א א"ח ס'י
רע"א סעיף י:
עו ד מיי פ"ח מהל' מנה
הלכה א סמו עשין מל
טושע"א א"ח ס'י תעב
סעיף ד:
עו ד מיי פ"ח מהל' מנה
הלכה א סמו עשין מל
עיה ה מיי פ"ח מהל'
מנה הלכה א:

הגהות הב"ח
(א) גמרא דלמנה הוא
וסימני:

הגהות מהר"ב
גרשבורג

[א] תוס' ד"ה לע"מ עשין
מחוסת מנה וכו' וי"ל
לדיון דל עיקר מור וכו'.
נ"ב עין מהר"מ ברבי
תהה על חרובת שאני
מספיק להביא דס"ל
מחוסת מנה וכו' לטעם.
ולפ"ע נראה כדור דמות
המס' בזה ג"כ כה"ר
לדיון דטעם בעלמא הוא
ואינו אלא לטעם
ואינו אלא לטעם נמי במחנות
דף כ"ב ע"כ ד"ה מלאן
וכו' וא"כ ק"ל להביא א"ש
בזוהר המס' מדרון המס'
וה"ר בזה שפה אחת
והנ"ל אחרים הם
והנ"ל ד"ה כמחני ודון
ועין דר"ח חלק ג' דפוס
פירוש ס' תקמ"ד שכתב
משין דברי אלה:

רבינו הגאון

וסימנין משמנו אחי ועמי
אחיהו בן אחא הוא
בעל השמירה. מאן דאכל
אליהו ששי בעליה.
כלומר מי שמנהגו לקנות
בשר שומן באשראי
ואוכל מתחבא בעליית
כך יבוא הקצב ויאמר
לו איני מחביר עד שתחן
לי מינין הנהגה. אבל מי
כך מנהגו לאכול ירקות
שדה. וישב על השוק
שבאשפה ואינו חושש,
שאיני מי שנהגה בו.
מתני' מנהגו לו כוס ראשון
ב"ש אומ' מברך על היום
וכו' וביה אומ' מברך על
היום ואחר כך מברך על
היום. מ"ד דברים שבין
ב"ש וב"ה בסעודה, ב"ה
אומ' מברך על היום ואחר
כך מברך על היום. שהיו
גורם לקדושת שחמור.
ד"א ברכת היום תדירה
ברכת היום אינה תדירה
תדיר ושאינו תדיר תדיר
קודם. והלכתא כב"ה,
ואסיקא דר' יהושע היא
דאמר אין משגיחין בבת
קול. הוא דאמר הכא הלכה
כב"ה. הביאו לפניו מטבול
בחרוסת ומברך בורא
פרי האדמה. ומפסיק עד
למנוח. ולפירוש הפת,
הוא עת אכילת המצה.
הביאו לפניו מצה חזרת
וחרוסת.

(א) נראה דל"ר י"ח יתקן
בשעת כן אלא הוא בעל
השמות.

וואין מיסב בסעודת מצוה. היינו סעודת מילה דלאמר במדרש
דנילו מדינה של גיהנם וסעודת יסודות ב"ח ונת כהן לכהן
ודוקא שיש שם בני אדם מהוגנין כדלמרינן בזה בורר (בספרין דף גכ.)
נקי הדעת עצירושלים לא היו מסובין בסעודה אלא כן יודעין
מי מיסב עמהם:

צריך לנהוג בו כבוד. בשלל
למד ממנו דללמד ממנו
למרינן (אבות פ"ו) צדוד (עשאו) [קראו]
רבו אלופו אע"פ שלא למד אלא
שני דברים מאחיתופל:

דאמר אין משגיחים בבת קול.
וא"ת מאי ע"פ מהל' מנה

כנת קול דב"ה ולא קי"ל א"כ צ"ל
א"ר דרבי אליעזר וי"ל דהכא ד"ה הו
רובא אלא ב"ד צ"ש מחדדי טפי אכל
התם דצ"ק היה כנגד ריב"ל לא
קי"ל הכי ונת קול לא יתנה אלא
לכבודו כדקאמרין התם מן השמים
יוכיחו וא"ת א"כ היכי קאמר רבי
יהושע היא היא רבי יהושע קאי
אזכר קול דר"א וי"ל מדקאמר אין
משגיחין צ"ל משום דלא (מן השמים)
היא ח"ה משמע דכלל דוכתא לית לן
למילא בזה נת קול:

הביאו לפניו. פי' רש"ס ירקות.
ואין נראה מדלא קמני
צדקא הביאו לפניו חזרת דקמני
בסמוך הביאו לפניו מנה וגרסה כפי
ר"ת הביאו לפניו שנתן שפרי אין
מציאין השלחן עד אחר קידוש ועל
השלחן מונח החזרת:

מטבול בחזרת. כלומר אוכל
החזרת צטייבול כמו
השמש מטבול צבני מעים וכן מטבול
צירקות וצקרא נמי משמע הכי כי
תקעי צפון עיניך (ירמיה ד)
שמנחת הפוך צענים ופי' רש"ס
דהאי ציבול לאו בחרוסת דהא
אכתי לא נא דקמני ספא הביאו
לפניו מנה וחזרת וחרוסת ואין זה
ר"ה דהא קמני כהא חזרת ומניא
נמי צסיפא ועוד דחזרת צריך

להטביל בחרוסת משום קפא ומיהו היכא שהציבול ראשון הוא בשאר
ירקות א' אין צריך לטבול בחרוסת אלא או בחזון או צמים ומלח כמו
שהיה נוהג ר"ת דהא אמר בגמרא דחרוסת משום קפא וליכא קפא
אלא במרור וכ"ש לר"א צד דקוק דקאמר מנה וכו' לטעם דלא שייך
אלא במרור לזכר דוימנרו את חייהם בחזון (שמות א) ועוד דלא
שייך מנה שטיבול ראשון אינו אלא להיכירא דולא כה"ר יוסף
שעשה צדקו וטיבול בחרוסת וכן רבינו שלמה בסקידו וה"ר שמועה:
עד שמוע' צפרפרת הפת. פרפרת קרי המרור שאוכל אחר המנה
ופרפרת כלומר ממסכת המאכל כמו פרפראות לחכמה (אבות
פ"ג מ"ח) שצירקות ממשיכות הלז למאכל ומדקרי למרור פרפרת
הפת רמז במשנה דמנה קודמת למרור כדאמר בגמרא:

הביאו לפניו מצה. לפי שעקרו השלחן לפני מי שאומר הגדה
ועושה הסדר קמני הביאו לפניו מנה ועקירת שלחן היא
כדי שישאל הבן ואזי עונה לו עדיין יביאו שלחן לעשות טיבול שני
והבן ישאל למה אנו מטבילין שני פעמים ומיד כשעוקרין מחזירין
לפניו והמנה המרור עליו שפרי צריך לומר בהגדה מנה זו מרור זה
וכדלמרינן (לעיל לו. וקמן דף קטו:) לחם עוני שעוניו עליו דברים הרבה:
אע"פ שאין חרוסת מצוה. ואם תאמר אמאי לא אמי חרוסת
דרשות ומטבול חזרת דמנה א' וי"ל דכיון דכל עיקר מרור
לא ניתקן רק צטיבול בחרוסת משום קפא לא מקרי ציטול צק:

ואת
בחרוסת הוא דקמני לקמן הביאו לפניו מנה וחזרת וחרוסת מכלל
דעדיין לא הביאו. הוא חזרת לאו דוקא אלא אם (כן) אין שם ירק אחר מטבול בחזרת ואוכל: עד שמוע' לפרפרת הפת. קודם
שיגיע לאותה חזרת שהוא אוכל אחר מנה שהוא מברך על אכילת מרור דכמתי כמו מלכות ומרורים (במדבר ט) משמע מנה ואח"כ מרור.
וטיבול ראשון זה כדי שיכיר מניין וישאל לפי שאין צד אדם רגילין לאכול ירק קודם סעודה: הביאו לפניו. אחר אותו טיבול: מנה וחזרת
וב' כשנשילין אע"פ שאין חרוסת מנה. ובגמרא (פ' ע"ב) מפרש כנגד מי גמ'

רבי יצחק צ"ר אחא דשמעתא. רבי יצחק סתם האמור באגדתא
ר' יצחק בן פנחס הוא: שמעו נא אחיי. דשמעתא בן אחא: ולכך
רודף עליו. מתאחז לאכול כל שעה שהורגלת: קולו. ירקות:
אקילי דמחא. על אשפות העיר מקום שאר בני העיר יושבין
הואיל (א) ואין תובעין לו כלום:

מתני' מברך על סיון. וי"ה
למקדש על הפת: גמ' שהיו גורם
לקידוש שפיאמר. שאם אין לו יין
או פת אינו מקדש: מתני' הביאו
לפניו. ירקות: מטבול בחזרת. זהו
לשון הגמרא דמתניא לעיל (דף קו:)
השמש מטבול צבני מעים לפי שכל
מאכלם ע"י טיבול: מטבול בחזרת.
כלומר אם אין שם ירק אחר מטבול
החזרת בחרוסת ואוכל: עד שמוע'
לפרפרת הפת. קודם שיגיע לאותה
חזרת שהוא אוכל אחר המנה שהוא
מברך עליו על אכילת מרור. וטיבול
ראשון כדי שיכיר מניין וישאל לפי
שאין רגילין בני אדם לאכול ירק קודם
סעודה: הביאו לפניו. אחר אותו
טיבול: מנה מרור ומחוסת ושני
כשנשילין ואף על פי שאין החרוסת
מנה. ולקמיה [קטו]. פריך הואיל ולא
מנה אחא מיימי לה: גמ'

רש"ב

רבי יצחק צ"ר אחא דשמעתא.
מילתא בלגפי נפשה היא. כל רבי
יצחק סתם המזכר דשמעתא הוא
רבי יצחק צ"ר אחא רבי יצחק
סתם באגדתא הוא רבי יצחק בן
פנחס: שמעו נא אחיי. דשמעתא
בן אחא: אכול כלל ושם כלל.
אכול כלל או ירקות ומשם כלל
ציתך ואל תטעך למכור ציתך:
ולכך רודף עליו. ומתאחז לאכול
כל שעה שהורגלת: דאכיל אליא.
אליה כלומר בשר שמן ממיד:
טעי צעיליפא. כשנשילין לתבטו
הקפומיו הוא נסתר שאין צידו מה
לפרוע: קולו. ירקות: אקילי

דמחא. על אשפות (הנהר) [העיר] מקום שאר בני העיר יושבין הוא
יושב ואין תובעין לו כלום: מתני' על סיון. והוא הדין למקדש על
הפת. וטעמא מפרש בגמרא: גמ' דברים צבני ציס שמאי וצ"ה
בסעודה. הכא לא חשיב אלא חדא מפלוגמיהו אכל צמים' צרכות
(דף נא:) איכא טובא: גורם לין שינא. קודם סעודה: וכך קידש
היום. טעם אחר נותן לדבריו דמשקילנו עליו' מליאת הכוכבים קידש
היום ועדיין לא נא לא לשלחן וכשם שקודם לניסא כן קודם
לצרכה: שהיו גורם לקידוש שפיאמר. שאם אין לו יין או פת אינו
מקדש והמקדש על הפת כמקדש על היין וצרכה הפת קודם: פדיר
קודם. צמים' וצמים' נפקא לן מהאי קרא דכתיב במסופין (מלכד
עולת הצוקר אשר לעולת התמיד מלכד משמע לאחר שהקרב
התמיד תקריב המוספין וקא דרשינן אשר לעולת התמיד קרא יתירא
הוא אחא למילך דצביל שהוא תדיר הקדימו הכמוז ומאכלן אחא דן
לכל המדיין: דהא נפקא צ"ק. במסכת עירובין בפ"ק: ור'

יהושע היא. צ"מ בפרק הזהב' גבי תנור שחמכו חוליות עמד
ר' יהושע ואמר אין משתמשין צ"ק והלכך לדידיה הולךך לומר
צו הילכתא צ"ה בשאר מחלוקת דצ"ס וצ"ה שלא הוקבע צפירוס
הלכה כצ"ה ס"ל שהרואה לעשות כדברי צ"ס עושה וכדברי צ"ה
עושה דמתניא באלו טריפות (חולין מד.) ומוקמינן לה אליבא דר' יהושע:
מתני' הביאו לפניו. הירקות אחר שצריך על היין: מטבול
בחזרת. זהו לשון הגמרא דמתניא לעיל (דף קו:) השמש מטבול
צבני מעים לפי שכל מאכלם על ידי טיבול. והאי טיבול לאו בחרוסת
דעדיין לא הביאו. הוא חזרת לאו דוקא אלא אם (כן) אין שם ירק אחר מטבול בחזרת ואוכל: עד שמוע' לפרפרת הפת. קודם
שיגיע לאותה חזרת שהוא אוכל אחר מנה שהוא מברך על אכילת מרור דכמתי כמו מלכות ומרורים (במדבר ט) משמע מנה ואח"כ מרור.
וטיבול ראשון זה כדי שיכיר מניין וישאל לפי שאין צד אדם רגילין לאכול ירק קודם סעודה: הביאו לפניו. אחר אותו טיבול: מנה וחזרת
וב' כשנשילין אע"פ שאין חרוסת מנה. ובגמרא (פ' ע"ב) מפרש כנגד מי גמ'

(א) צ"ל משמנו אחי ועמי.
(ב) [משמנו יריס אבין
(מתני' קי) מתרגומין
מקללמא מריס משוכה כן
פשי"י צע"ז מת. ד"ה
ירקא ור"כ רש"י ב"ק ד"ה
ד"ה אקילתמא. (ג) צרכות
דף נא: סוכה דף נו.
[מסופתא דצרכות פ"ה
הכ"ה] (ד) ג"ז שם צרכות
וצמים דף נא. (ה) צרכות דף
נב. עירובין דף י. יצמות דף
יד. צ"מ דף טו: חולין דף
מז. (ו) ס"ל ירקות וחזרת.
(ז) צ"ק לכתא. (ח) צ"ל
צרכין. (ט) צע"ז: הוא דוסיב,
(י) צ"ל טקף: אר. (יא) דף
פס. (יב) [במדבר כח].
(יג) דף י"ג. (יד) [דף
מז. (טו) צ"ל משגיחין].
(טז) [למחן קטו]. (יז) שייך
לעיל. (יח) שייך לעיל
(יט) צ"מ טו: (כ) צ"ל
בשמים.

מוסף רש"י

מברך על היום. נקדוש
בחרוסת וימים טובים
צרכות (א) כמקדש
בעירי שנתות. קידוש היום
תחילה ואחר כך צרכות
היו (סוכה ג). שריהם
גורם לין שינא. סוכ
זה לא נא אלא צביל שנת
לקידוש (בבבבות שם) שאם
לא מפני קידוש לא היה
מוקף לטעם לפני סעודה
(סוכה ג). וכבר קידש
היום. משקילנו עליו או
מלאת הכוכבים, ועדיין
יין לא בא. לשלחן,
וכשם שקודם לניסא
כן קודם לצרכה (בבבבות
שם) כלומר ועוד טעם
אחר, שקדש היום מלאו
משמשינו וקא דרשינן אשר
לעולת התמיד קרא יתירא
למילך דצביל שיהא תמיד
הקדימה הכמוז, ומאכלן
אחא למל לכל התמידין
(בבבבות שם). דהא נפיק
בת קול. עירובין פ"ק
(יג.) ילאה נא קול ואמרה
הלכה כמות הלל [בבבבות
יד. וחולין מד.]. וחרוסת.
ממי ירקות צרכה כמחוסת
יחד ושמו חרוסת כשנשילין
אמרין בבב' [למחן קטו]. מוס' ר"ס.

מוסף תוספות

א. שפסק כוותיה. מוס'
חולין מד. ב. דרשניקא
ב. סמספא לן משום. דבר
ג. שבא לחלוק על דבר
הורה דכתיב אחרי ימים
להטות. מוס' צ"מ טו.
ד. דאנ נמי לא קיימא לן
בבת קול דר' אליעזר. מוס'
חולין שם. ה. צ"מ
מוקדמא חזרה לא צריכא
כבר ניתנה לנו חזרה
סמיני. מוס' צ"מ שס.
ו. [דן]ליא קפא. מוס'
ר"ס. ז. דכתיב גונא
אמרין בבב' [למחן קטו]. מוס' ר"ס.